

„אדם הרואה בחייו ערך עליון חייב לשקול היטב אם לא הגיעה השעה להימלט מבית המשוגעים הזה... ולהסתפק בקיום במקום אחר”

הראיון הבא מהווה מעין חלק רביעי — הערות של הסופר על הספר ועל עצמו. תוך כדי כך מפרט בן-אמוץ את מצב רוחו ורעיונותיו המופיעים בספר רק במרומו. הוא מציר תמונה הרבה יותר ברורה — וגם הרבה יותר מסוכנת. למעשה מפתח כאן דן בן-אמוץ אידיאולוגיה של ירידה. הוא פותח בכמה היפותיזות של ייאוש (אין שום סיכוי לשלום, הורבן המדינה מובטח), ומסיק מהן את המסקנה ההגיונית המתבקשת. צריך להסתלק לפני בוא החורבן. נדמה שהיפותיזות אלה נובעות יותר ממצבו הרוחני האישי של דן בן-אמוץ, המזכיר איכשהו אוהב ניכזב, מאשר מניתוח קר של המצב. אפשר להפריכו, או לפחות להטיל בהן ספק סביר מאוד. אך איך אפשר להתווכח עם מצב-רוח?

אין צורך להדגיש שזהו מצב-רוח מסוכן, ואפילו הרסני. הוא מתמוגג בנקל עם הייאוש הבסיסי של המחנה הסיפוחיסטי, המאמין שאין סיכוי לשלום, והמתגעגע בסתר-ליבו למצדה שנייה. ודאי וודאי אין בו כדי לחזק את ידי הלוחמים לשינוי פני המדינה והמרחב. אולם אין טעם לנגוז מצב-רוח זה. מוטב להעלותו על-פני השטח, להתמודד עימו. ברוח זו מתפרסם כאן הראיון (העצמי), שאת שאלותיו ותשובותיו כתב בן-אמוץ בעצמו.

אורי אבנרי

אומרים שסיפרו החדש של דן בן-אמוץ, „יופי של מילחמה”, נמכר כלחמניות טריות — כמו כל ספריו. הספר קריא מאוד, מושך מאוד — כמו כל ספריו. אך על טיבו של הספר חלוקות הדעות באורח קיצוני. למעשה מורכב ספר זה משלושה חלקים.

החלק הגלוי ביותר הוא העלילתי. זוהי עלילה פשוטה, וכמו ברוב ספריו של דן בן-אמוץ, זוהי עלילה של סיפור-קצר. חובש קרבי מזדמן לתלאיביב באמצע מיל-חמת יום-הכיפורים, נתקל באשתו של חבר שנהרג זה-עתה, ומנצל את ההזדמנות כדי לשכב עימה. כל זה מסופר בגוף ראשון על-ידי החובש, הנהרג בעצמו מייד לאחר מכן. הקורא יודע למן הרגע הראשון שהוא קורא את סיפורו של חייל מת.

לעלילה זו צמוד החלק השני, המחזיק הרבה יותר מבחינה כמותית. על-גבי מרבית עמודי הספר, מפרט בן-אמוץ את דעותיו על עולם ומלואו — החל בפישעי-מילחמה שאותם הוא מצדיק וכלה במס-ההכנסה. את המאמרים הראשיים האלה שם בן-אמוץ בפיחם של גיבור העלילה ושאר הדמויות בספר.

לאחר-מכן בא החלק השלישי — כשהסופר עצמו מדבר בשם עצמו. בפרק זה, האחרון בספר, עושה בן-אמוץ דבר מסוכן מבחינה ספרותית — הוא הורס את אשליית הסיפור, שאותה רקם כל העת. הוא פונה אל הקורא בצורה ישירה, כמעט ברוטאלית, מגלה שהסיפור לא היה ולא נברא, ואפילו מבקש מהקורא לשלוח לו כסף. (כמה וכמה קוראים אף עשו זאת.)

המדינה הולכת

למצדה אטומית

או השגת חלק מהן היתה מותנית בכך שהספר יגיע לידי הקורא. קודם-כל עלי להבטיח שהוא יפתח את הספר ויקרא אותו עד תומו. ולצורך השגת תנאי ראשוני זה — כל האמצעים כשרים בעיני. טריקים עלילתיים, להטוטיסינגוון, מתח בלשי, גירויים אירוטיים — הכל.

אני לא בוחל בצילום של עירום או מיסגל על העטיפה, אם זה יפתח את הקורא לפתוח את הספר ולעלות על המוקשים הרעיוניים, שאותם אני משתדל להסוות כבוגר-בוניירות צבעוניות ומגרות. אילו הייתי יודע שמאה אלף איש נוספים יקראו את הספר שלי אם אעבור עירום במיסדרונות הכנסת — לא הייתי מהסס לעשות זאת. כל סקנדל וכל שערורייה שירחיבו את חוג הקוראים — כשרים בעיני, משום שיש לי מטרה שלמען השגתה אני מוכן גם להתבזות.

ובאמת לא איכפת לך מה שיגידו ומה שיכתבו עליך?

ודאי שלא איכפת לי. לא איכפת לי אפילו מה יכתבו על הספר כ„צירה סיפרותית” תסלח לי על הביטוי. הביקורת מעניינת אותי רק במידה שהיא עוזרת לי להגיע אל קוראים נוספים.

זאת אומרת שרק ביקורת חיובית מעניינת אותך.

לאו דווקא. כל ביקורת שתגרה את הקורא להיכנס למלכודת הספר, אני מתייחס לכל המבקרים כאל פירסומר אים — זה הכל. דעתם על הישגי או על כישלונותי הסיפורי-תיים לא מעניינת אותי. אני לא מצפה לאישור ליכולתי כמספר, גם אם האישור הזה יינתן לי על-ידי ועדה ממלכתית. במילים אחרות: אני לא מקבל שום ביקורת כסמכות שיפוטית עליונה, הקובעת את ערכה של עבודתי.

אני בהחלט מוכן להעמיד את דיעותי, את התיוות הפוליטיות והחברתיות שלי, לביקורת. זה כן, וכאן, דיעותיו של כל קורא אינטליגנטי חשובות בעיני בדיוק כמו דיעותיו של מבקר „מוסמך”. לא הציונים לשבח או לגנאי מעניינים אותי, אלא הוויכוח הרעיוני.

אני מתייחס בכובד-ראש וברצינות לכל ניסיון להפריך את התיאוריות שלי, שאותן אני לא תמיד מצליח להפריך בכוחות עצמי. תבין את ההבדל.

באותה כתבה טענה יהודית אוריין-בן הרצל, בשמו של חייל צעיר, שדקחת לעצמך מונופול לדבר בשמם של הצעירים וש... קראתי את הטענות הרגשניים והפרימיטיביים שלה.

יודע שדקחת יתייחס מראש בסימפטיה ובספק רנות לכתביו של חייל הרון, והטריק הזה יוצר את ההרגשה כאילו ניצלת את רגשות הקהל לצורך...

הטענות הזה היה לו על מה להתבסס אילו הייתי נאמר, כתב על „חיילינו האמיצים שהקריבו את חייהם למען”, ועל הטרואגדיה של האלמנות והמישפחות השכור-לות. אילו הייתי הולך עם הזרם ומשתלב במערכת ה-הסברה „החיובית”, היה הופך הספר ללימודי-חובה, ו-

מישרד-הביטחון היה נרתם להפצתו, כפי שהוא עשה לגבי סיפרי-מילחמה אחרים, ואז אולי היה מוצדק החדש שהיו לי מגיעים כספיים לכתובת הספר. כמי שמכיר את הלכי-הרוח בציבור, עשיתי בספר את כל ה„שיגאות” האפשריות. נקטתי עמדות בלתי-פופולאריות, ואם הספר בכל-זאת הצליח, אם נמכרה מהדורה ראשונה של 10.000 ספרים (ומכאן שקראו אותו כ-60.000 איש) — אין זו „אשמתי”.

ובכל זאת קשה להשתחרר מהרגשת ה„טריק”, שגם אתה כינית אותו „שפלי”.

אני לא בוחל בשום טריק, ובלבד שיפתה את הקהל לקרוא את הספר. היו לי מטרות רבות בכתובת הספר, מטרות מרכזיות, מטרות-מישנה ותת-מטרות, אך השגתן

אפשר לשאול אותך כמה שאלות בקשר לספר האחרון שלך, „יופי של מילחמה”?

אומרים שכתבת את הספר...

התחלת רע מאוד. לא מעניין אותי מה אומרים. אני מדבר כרגע איתך, ולא איתם. דבר בשמך, מפני שלעומת כל „אומרים” שלך אני יכול להביא „אומרים” שלי. אין לך שום יפוי-כוח לדבר בשמם של אחרים.

טוב. אני אתחיל אחרת. יש לי הרגשה שכתבת את הספר האחרון אהה מנצל את נושא המילחמה וההרגלים לעשית רוחיים.

ולי יש הרגשה שאחותך זונה, או מה? ההרגשות שלך מעניינות את התחת שלי, אלא-איכן אתה יכול להפוך אותן לטעיונים תקפים. תוכיח!

זו היתה גם ההרגשתה של יהודית אוריין-בן-הרצל ב„מעריב”.

יופי. אז אתה לא מטומטם יחידי. עכשיו טוב לך?

אתה מתחיל בעלבונות אישיים?

ובמה אתה התחת?

כסך-יחכך רציתי לשמוע תגובה לטענה הזאת.

טוב. אני אלך לקראתך. נניח שההרגשה שלך היא בגדר של טענה מוכחת. נניח שזו הייתה המטרה שלי בפירסום הספר.

או מה? למה לא לעשות כסף מההרגשים? למה ש-המתים לא יביאו תועלת למישהו? ומי לא עושים כסף מהמתים, במישרין או לא במישרין?

אני לא מדבר רק על העיתונות. הגורפים הון ממודי-עות-האבל, על החברה-קדישא, הקברנים, הרבנים, סותריי-הבגדים-המושמים. כל אדם שנותר בחיים כאן, עשה וממשיך לעשות כסף מהמתים. שהרי „במותם הם ציוו לנו את החיים”, ועצם קיומנו נתאפשר על-ידי מותם. גם הגברת ההיא במעריב קיבלה תשלום, אני מניח, עבור סלידתה המתחדדת מאנשים העושים כסף מהמתים. מכאן שגם היא שופתה לעסק.

אתה מודה, זאת אומרת...

לא. אני לא מודה. לא כתבתי את סיפורו של חייל הרון, כדי לעשות מזה כסף. לא זאת היתה המטרה שלי.

אז מה היתה המטרה שלך?

תקרא את הספר, ותבין, אולי.

קראתי, ואני עדיין לא מבין למה נזקקת לטריק הזה. אתה מכיר טוב את השוק, ואתה